Artvin Çoruh Üniversitesi
Orman Fakültesi Dergisi
ISSN:2146-1880, e-ISSN: 2146-698X
Yıl: 2026, Cilt: 27, Sayı:1, Sayfa: 149-162

ofd.artvin.edu.tr

Artvin Coruh University
Journal of Forestry Faculty
ISSN:2146-1880, e-ISSN: 2146-698X
Year: 2026, Vol: 27, Issue:1, Pages: 149-162

Ekoturizm Destinasyonlarında Ziyaretçi Memnuniyetine İlişkin Çok Faktörlü Analiz; Yedigöller Milli Parkı Örneği

A Multivariate Analysis of Visitor Satisfaction in Ecotourism Destinations; The Case of Yedigöller National Park

Gül TEKİNGÜNDÜZ[1*], Önder TEKİNGÜNDÜZ[2], Ahmet ŞENDAĞLI[3]

[1]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Mudurnu Süreyya Astarcı Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Bölümü, Bolu
[2]Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Mudurnu Süreyya Astarcı Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Bolu
[3]Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, Ankara

Eser bilgisi/*Article info*
Araştırma makalesi/*Research article*
DOI: 10.17474/artvinofd.1773896

*Sorumlu yazar/*Corresponding author*
Gül TEKİNGÜNDÜZ
e-mail: gulakbulut@ibu.edu.tr

Gönderilme tarihi/*Submission date*
29.08.2025
Kabul tarihi/*Acceptance date*
18.11.2025
Yayımlanma tarihi/*Publication date*
28.02.2026

Anahtar kelimeler:
Korunan alanlar
Sürdürülebilir turizm
Ziyaretçi deneyimi

Keywords:
Protected areas
Sustainable tourism
Visitor experience

Öz

Korunan alanlar, özellikle milli parklar, doğal kaynak değerleri nedeniyle ekoturistler için önemli destinasyonlardır. Bu çalışma, Yedigöller Milli Parkı ziyaretçilerinin deneyimlerini etkileyen ekolojik, rekreasyonel, yönetsel ve memnuniyet faktörlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Milli parkın ekoturizm açısından tanınırlığını ve hizmet kalitesini artırmak için ziyaretçi görüşlerinin değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Araştırma kapsamında Yedigöller Milli Parkı'nı ziyaret eden toplam 270 ziyaretçi ile yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistikler, faktör analizi ve regresyon analizleri ile değerlendirilmiştir. Bulgular, ziyaretçilerin ekolojik, rekreasyonel, yönetsel ve memnuniyet faktörlerine ilişkin görüşlerinde farklılıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır. Faktör analizi sonuçlarına göre, ziyaretçi profillerini açıklayan tanımlayıcı unsurlar ile ekolojik faktörler arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Öte yandan, rekreasyonel, yönetsel ve memnuniyet faktörleri, ziyaretçilerin yaşadığı şehir, ziyaret sayısı ve ziyaret amaçları gibi değişkenler açısından belirleyici olmuştur. Çalışma, rekreasyonel, yönetsel ve memnuniyet faktörlerinin ekolojik faktörlerle birlikte insan-doğa ilişkisini açıklamada önemli rol oynadığını göstermektedir. Sonuç olarak bu araştırmada, milli parka ilişkin uygulamaların planlanması ve karar alma süreçlerinde ziyaretçilerin beklenti ve taleplerinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Abstract

Protected areas, particularly national parks, are important destinations for ecotourists due to their natural resource values. This study aims to examine the ecological, recreational, managerial and satisfaction factors influencing the experiences of visitors to Yedigöller National Park. Evaluating visitor perceptions is crucial for enhancing the park's recognition in terms of ecotourism and improving service quality. Data were collected through face-to-face surveys conducted with a total of 270 visitors to Yedigöller National Park. The data were analyzed using descriptive statistics, factor analysis, and regression analyses. The results reveal differences in visitors' perceptions regarding ecological, recreational, managerial and satisfaction factors. According to the factor analysis results, no significant relationship was observed between visitors' descriptive characteristics and ecological factors. However, recreational, managerial and satisfaction factors were found to be significant determinants in relation to variables such as city of residence, number of visits, and purpose of visit. The results demonstrate that recreational, managerial and satisfaction factors, together with ecological factors, play an important role in explaining human–nature interactions. In conclusion, this study emphasizes that visitors' expectations and demands should be taken into account in the planning and decision-making processes related to the management and practices of the national park.

GİRİŞ

Milli parklar; ekolojik değerleri, sosyo-kültürel yapıları, rekreasyonel olanakları ve ekoturizm faaliyetleri açısından kritik öneme sahip korunan alanlardır. Bu alanların korunması ve geliştirilmesi, hem doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimine katkı sağlamakta hem de destinasyon olarak tanınırlığını artırmaktadır (Eagles ve ark. 2002). Doğa temelli turizm; ziyaretçilerin doğal çevreyi deneyimlemek için bir doğa alanına seyahat etmesi, doğayla ilgili bir aktiviteye katılması ve bu süreçte sürdürülebilirlik ilkelerini göz önünde bulundurması olarak tanımlanmaktadır (Donici ve Dumitras 2024). Literatürde, doğa temelli turizmin milli parklar ve diğer korunan alanlardaki uygulamaları üzerine çok sayıda çalışma yer almaktadır (Karanth ve Defries 2011, Mayer 2014, Jones ve ark. 2021, Acquah ve ark. 2022, Silva ve ark. 2023). Milli parklar, ziyaretçilere doğayı ve biyolojik çeşitliliği gözlemleme, deneyimleme, öğrenme ve rekreasyonel faaliyetlerde bulunma imkânı sunmaktadır. Bu özellikleriyle bireylerin refah düzeyine katkı sağlamakta ve çevre bilincinin gelişimine aracılık

etmektedir (Schagner ve ark. 2016). Doğa temelli turizm aynı zamanda yerel, bölgesel ve ulusal ekonomiler üzerinde de olumlu etkiler yaratabilmektedir (Job ve Paesler 2013). Ancak bu etkilerin sürdürülebilir olabilmesi için korunan alanlarda turizm planlaması, yönetimi ve izlemenin bütüncül ve dikkatli bir şekilde yapılması gerekmektedir (Job ve ark. 2020).

Son yıllarda küresel ölçekte korunan alanların sayısı ve kapsamı artış göstermektedir (Watson ve ark. 2014). Türkiye'de 2024 yılında ilan edilen iki yeni milli park ile toplam milli park sayısı 50'ye ulaşmıştır (Tarım ve Orman Bakanlığı 2025a). Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMPGM) verilerine göre 2024 yılında Türkiye'deki korunan alanları yaklaşık 67 milyon kişi ziyaret etmiştir (DKMPGM 2025). Benzer şekilde, ABD'de her yıl 153 milyondan fazla kişi açık hava rekreasyon faaliyetlerine katılmaktadır (Outdoor Foundation 2020, Ferguson ve ark. 2022). Bu veriler, milli parkların hem doğa koruma hem de rekreasyon açısından önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir.

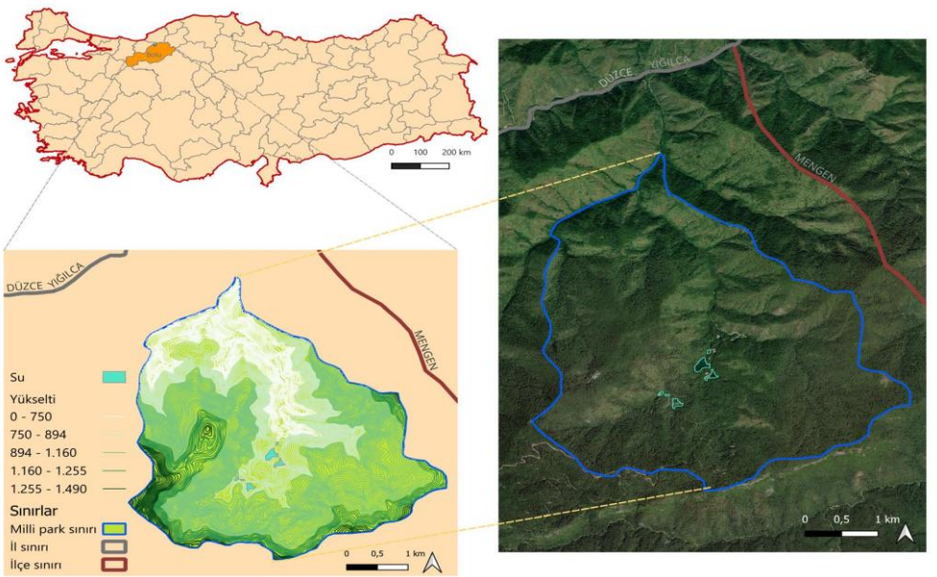
Yedigöller Milli Parkı, 1965 yılında Türkiye'nin 6. milli parkı olarak ilan edilmiştir (Tarım ve Orman Bakanlığı 2025b). Türkiye'nin ilk milli parklarından biri olan Yedigöller Milli Parkı, sahip olduğu doğal göller, biyolojik çeşitlilik ve rekreasyonel olanaklarıyla dikkat çekmektedir. Bolu DKMP Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre, milli park 2024 yılında yaklaşık 300.000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Ziyaretçi sayısındaki bu yoğunluk, doğal kaynakların korunması ile ziyaretçi memnuniyetinin dengelenmesi gereğini ortaya koymaktadır.

Literatürde Yedigöller Milli Parkı'nda ekolojik ve sosyo-ekonomik boyutları ele alan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu kapsamda Kaya ve ark. (2017) Yedigöller Milli Parkı'nda rekreasyonel faaliyetlere katılımı kısıtlayan etmenleri incelemiş olup, ulaşım koşulları ile yönetimsel eksikliklerin ziyaretçi memnuniyetini olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Göktaş ve Kızılırmak (2017) çalışmasında Yedigöller Milli Parkı'nın glamping turizmi açısından yüksek potansiyele sahip olduğunu vurgulamıştır. Kement ve Bükey (2020), Yedigöller Milli Parkı ziyaretçilerinin yeşil satın alma davranışlarının ekolojik değerler ve sosyal normlardan etkilendiğini göstermiştir. Uzun ve ark. (2022), milli parktaki yoğun rekreasyonel kullanımın toprak ve bitki örtüsü üzerinde fiziksel tahribat yarattığını belirlemiştir. Aksoy ve ark. (2023) tarafından milli parkın ekolojik açıdan incelendiği araştırmada, milli parkta sucul bitki türlerin çeşitli tehditlerle karşı karşıya olduğu ve koruma önlemlerinin güçlendirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Mevcut araştırmalar, Yedigöller Milli Parkı'nın ekolojik özellikleri, ekoturizm potansiyeli ve ziyaretçi davranışlarına dair önemli bilgiler sunmaktadır. Ancak bu çalışmalar çoğunlukla belirli temalarla sınırlı kalmış, ziyaretçi deneyimini ekolojik, rekreasyonel, yönetsel ve memnuniyet boyutlarıyla bütüncül biçimde ele alan kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma, Yedigöller Milli Parkı'ndaki ziyaretçilerin milli parka yönelik algı, beklenti ve memnuniyet düzeylerini değerlendirerek korunan alan yönetimine yönelik öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Elde edilen bulguların, Yedigöller Milli Parkı'ndan sorumlu kurum olan DKMPGM'nin ekoturizm planlama ve ziyaretçi yönetimi süreçlerine katkı sağlaması beklenmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın materyalini, Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Bolu il sınırları içerisinde yer alan Yedigöller Milli Parkı oluşturmaktadır (Şekil 1). Alan toplam 1623 hektar büyüklüğe sahip olup, 1965 yılında korunan alan statüsünden milli park olarak ilan edilmiştir. Yedigöller Milli Parkı plan ünitesi, ülkemizin Batı Karadeniz Bölgesi'nde, 40°55'31" – 40°58'22" kuzey enlemleri ile 31°43'06"–31°46'48" doğu boylamları arasında yer almaktadır (DKMPGM 2022). Milli parkın kuruluş gerekçesi, "karışık orman bitkilerinin topluca aynı yörede bulunması" olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra alan, başta su ekosistemleri olmak üzere birçok canlı türüne ev sahipliği yapmaktadır. Yedigöller havzası, yüzeysel ve yer altı akışlarla birbirine bağlı yedi gölden (Büyükgöl, Küçükgöl, Deringöl, İncelgöl, Seringöl, Nazlıgöl ve Sazlıgöl) oluşmaktadır. Ayrıca, ülkemizdeki ilk alabalık üretme istasyonu 1969 yılında bu alanda kurulmuştur (Tarım ve Orman Bakanlığı 2025b). Bölgedeki göller, yer hareketleri kaynaklı oluşan kaymalar neticesinde meydana gelen heyelan gölleridir. Yedigöller Milli Parkı'nın bulunduğu bölge topografik açıdan hareketli bir yapıya sahip olup, milli parkın ortasından geçen Yedigöller Deresi'ne bağlanan başta Kirazören Deresi ve Köyyeri Deresi gibi birçok dere bulunmaktadır (DKMPGM 2022). Doğal gölleri, orman

ekosistemleri, yaban hayatı çeşitliliği ve peyzaj değerleri sayesinde Yedigöller Milli Parkı, Türkiye'nin önde gelen ekoturizm alanları arasında yer almaktadır.

Şekil 1. Yedigöller Milli Parkı haritası

Milli park, barındırdığı göller ve zengin orman ekosistemi sayesinde dikkat çekici bir peyzaj bütünlüğüne sahiptir. Orman Amenajman Başmühendisliği tarafından yapılan envanter çalışmaları kapsamında alanda saf ve karışık meşçereleri oluşturan ana türlerden; kayın (*Fagus orientalis*), göknar (*Abies nordmanniana*), karaçam (*Pinus nigra*) ve sapsız meşe (*Quercus petraea*) ön plana çıkmaktadır. Bu türler yanında sarıçam (*Pinus sylvestris*), gürgen (*Carpinus orientalis*), akçaağaç (*Acer* spp.), kızılağaç (*Alnus glutinosa*), dişbudak (Fraxinus spp.) ve porsuk (*Taxus bacatta*) bulunmaktadır (DKMPGM 2022). Bununla birlikte, milli parkta özellikle dere kenarlarında kızılağaç (*Alnus glutinosa*), kavak (*Populus* spp.) ve söğüt (*Salix* spp.) türlerine sıklıkla rastlanmaktadır (Doğan 2023).

Milli park; kızıl geyik (*Cervus elaphus*), karaca (*Capreolus capreolus*), yaban domuzu (*Sus scrofa*), boz ayı (*Ursus arctos*), tilki (*Vulpes vulpes*) ve kurt (*Canis lupus*) gibi yabani memeli türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Ziyaretçilerin milli park içerisinde sincap yaşam alanı görebilme olasılığı da yüksektir (Tarım ve Orman Bakanlığı 2025b). Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olan milli parkta 19 takım, 45 familyaya ait 132 kuş türü bulunmaktadır (Beşkardeş 2012).

Araştırmanın yöntemi; planlama, saha çalışması ve veri analizi aşamalarından oluşmaktadır. Planlama aşamasında araştırmanın sınırlarının belirlenmiş, literatür taraması yoluyla kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmada nicel veri toplama desenlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Yedigöller Milli Parkı'nı ziyaret eden bireyler, "Basit Rastgele Örnekleme" yöntemiyle seçilmiştir. Bu yöntem, evrendeki her bireyin örnekleme girme olasılığının eşit olmasını sağlamaktadır (Büyüköztürk ve ark. 2012). Literatürde, milli park ziyaretçilerinin profilinin belirlenmesi ve ekoturizm algılarının değerlendirilmesine yönelik yapılan çalışmalar, bu çalışmaya benzer şekilde basit rasgele örnekleme yöntemiyle yürütülmüştür (Morais ve ark., 2018). Bu araştırmanın saha çalışması 2023 yılında gerçekleştirilmiştir. Ancak araştırmanın planlama aşamasında, 2023 yılına ait ziyaretçi verileri henüz belli olmadığından, örneklem büyüklüğü 2022 yılı ziyaretçi sayısı (188.004 kişi) esas alınarak hesaplanmıştır. Ziyaretçi sayılarına ilişkin veriler DKMPGM'ye yazılan resmi yazı ile temin edilmiştir (kişisel iletişim, 2023). %90 güven düzeyi ve %5 hata payı esas alınarak yapılan hesaplamaya göre 270 kişiyle görüşülmesi yeterli görülmüştür (Ural ve Kılıç 2021). Arazi çalışmaları Ekim 2023- Aralık 2023 tarihleri arasında

toplam yedi saha ziyareti ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda toplam 270 ziyaretçiye yüz yüze anket uygulanmıştır. Saha çalışmalarının yürütülmesi için gerekli izinler DKMPGM'den alınmıştır. Elde edilen veriler, öncelikle tanımlayıcı istatistikler kapsamında değerlendirilmiş; ardından faktör analizi ve regresyon analizleri kullanılarak ziyaretçilerin rekreasyon deneyimlerini etkileyen faktörler ortaya konulmuştur.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Ziyaretçi Profiline Yönelik Bulgular

Bu bölümde, Yedigöller Milli Parkı ziyaretçilerinin demografik ve sosyal özelliklerine ilişkin bulgular sunulmaktadır (Çizelge 1).

Çizelge 1. Yedigöller Milli Parkı ziyaretçi profili

Değişkenler	Frekans	Yüzde	Değişkenler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet			**İkamet edilen şehir**		
Kadın	142	52.6	Adana	3	1.1
Erkek	128	47.4	Adıyaman	2	0.7
Yaş			Afyon	2	0.7
18-29	86	31.9	Amasya	1	0.4
30-39	77	28.5	Ankara	45	16.7
40-49	48	17.8	Antalya	17	6.3
50-59	39	14.4	Aydın	4	1.5
60-69	20	7.4	Balıkesir	4	1.5
Medeni durum			Bitlis	2	0.7
Evli	186	68.9	Bolu	13	4.8
Bekar	84	31.1	Burdur	2	0.7
Eğitim düzeyi			Bursa	6	2.2
İlköğretim	18	6.7	Çanakkale	2	0.7
Ortaöğretim	38	14.1	Çorum	7	2.6
Yüksekokul	43	15.9	Denizli	2	0.7
Lisans	143	53	Diyarbakır	1	0.4
Lisansüstü	28	10.4	Eskişehir	4	1.5
Grup büyüklüğü (kişi)			Hakkari	1	0.4
2	100	37	Hatay	3	1.1
3	50	18.5	Isparta	2	0.7
4	52	19.3	Mersin	7	2.6
5	23	8.5	İstanbul	46	17
6	19	7	İzmir	22	8.1
7	1	0.4	Kastamonu	2	0.7
8	1	0.4	Kayseri	8	3
9	11	4.1	İzmit	7	2.6
10	3	1.1	Malatya	2	0.7
15	10	3.7	Manisa	2	0.7
Milli parkı ziyaret sıklığı			Kahramanmaraş	4	1.5
İlk defa	177	65.6	Mardin	1	0.4
İkinci defa	50	18.5	Muğla	2	0.7
Üç ve deha fazla	43	15.9	Ordu	2	0.7
Çalışma durumu			Rize	2	0.7
Kamu kurum ve kuruluşu	104	38.5	Sakarya	6	2.2
Özel sektör	48	17.8	Sinop	3	1.1
Serbest meslek (kendi işi)	31	11.5	Sivas	2	0.7
Çalışmıyor	58	21.5	Tekirdağ	1	0.4
Emekli	29	10.7	Tokat	1	0.4
Milli parkı tanıma kaynakları			Trabzon	1	0.4
Gazete/dergi	10	3.7	Şanlıurfa	7	2.6
Televizyon/radyo	20	7.4	Zonguldak	6	2.2
İnternet	102	37.8	Iğdır	1	0.4
Tavsiye (aile, arkadaş, sosyal medya)	125	46.3	Karabük	1	0.4
Yaşadığı şehir	13	4.8	Düzce	4	1.5
Milli parkı ziyaret amacı			Yurtdışı	7	2.6
Günübirlik gezi	177	65.6			
Konaklama	93	34.4			

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin cinsiyet dağılımı birbirine yakındır (%52.6 kadın, %47.4 erkek). Örneklemde kadın ve erkek sayılarının eşit olması hedeflenmemiştir. Ancak cinsiyete göre farklılık ve benzerlikleri analiz edebilmek için dağılımın dengeli olması önemlidir. Ziyaretçilerin çoğu 18–39 yaş aralığındadır; ankette kullanılan sınıflandırmaya göre %31.9'u 18–29 yaş grubundadır. Bu durum milli parkın genç yaş grupları için daha cazip bir destinasyon olduğunu göstermektedir. Ziyaretçiler arasında en düşük orana sahip grup, %7.4 ile 60–69 yaş aralığındaki bireylerdir. Morais ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada ise yaş ağırlıklı olarak 30–39 grubundadır. Uluslararası karşılaştırmalarda, Franceschinis ve ark. (2021) İtalya'daki korunan alanlarda ziyaretçilerin yaş ortalamasını 37 olarak belirlemiş, Jeong ve ark. (2021) Güney Kore'de %35.2 oranında 20'li yaş grubunun öne çıktığını rapor etmiştir. ABD'de White Mountain National Park'ta yapılan çalışmada ise ziyaretçilerin %36'sı 65 yaş üstü olup yaş ortalaması 56'dır (Giles 2021). Literatürdeki çalışmalar, dünyanın farklı coğrafi bölgelerinde milli park ziyaretçilerinin farklı yaş gruplarından oluştuğunu göstermektedir. Yedigöller Milli Parkı ziyaretçilerin %68.9'u evlidir. Bu durum milli parkın daha çok aileler ya da çiftler tarafından tercih edildiğini göstermektedir.

Milli park ziyaretçilerinin büyük bir bölümü (%79.3) üniversite mezunu olup, bunun içinde lisansüstü mezunların oranı %10.4'tür. Yedigöller Milli Parkı ziyaretçi profili, genel olarak eğitim seviyesi yüksek bireylerden oluşmaktadır. Üniversite mezunu oranı, Franceschinis ve ark. (2021) çalışmasında %34.8, Jeong ve ark. (2021) araştırmasında %67.1, Giles (2021) çalışmasında ise %71 olarak rapor edilmiştir.

Milli park, farklı bölgelerden ziyaretçi almaktadır. Yurt dışından gelen ziyaretçiler dahil edildiğinde toplam 45 farklı yerden ziyaretçi geldiği görülmüştür. Yurt içinde en fazla ziyaret, sırasıyla İstanbul, Ankara ve İzmir'den gerçekleşmektedir. Yerel ziyaretçi oranı (Bolu %4.8) görece düşüktür; bu durum milli parkın yerel bir destinasyondan ziyade ulusal ölçekte bir çekim merkezi olduğunu göstermektedir. Giles (2021)'in çalışmasında bu araştırmadan farklı olarak ziyaretçilerin %91'i yerel sakinlerden oluşmaktadır.

Ziyaretçilerin çoğu iki kişilik gruplar halinde milli parkı ziyaret etmektedir (%37). Bunun yanında 10–15 kişilik gruplarla gelenler de bulunmaktadır (%4.8). Bu durum milli parkın çoğunlukla küçük aile veya arkadaş grupları tarafından ziyaret edildiğini göstermektedir. Ziyaretçilerin %65.6'sı parkı ilk kez ziyaret etmiş olup, üç ve daha fazla kez gelenler de mevcuttur. Milli park hem ilk kez gelen ziyaretçiler hem de tekrar edenler için ilgi çekici bir destinasyon durumundadır. Karşılaştırmalı literatürde, Jeong ve ark. (2021) Güney Kore'de ziyaretçilerin %73.8'inin milli parkı beş kez veya daha fazla ziyaret ettiği; Tretiakova ve ark. (2021) ise Rusya'daki Zyuratkul Milli Parkı'nda üç ve daha fazla kez gelen ziyaretçilerin oranının %20.1 olduğunu rapor etmiştir.

Yedigöller Milli Parkı ziyaretçilerinin çoğu (%38.5) kamu kurum ve kuruluşlarda çalışmakta, %10.7'si ise emeklidir. Yani milli park ziyaretçilerinin önemli kısmı düzenli gelir sahibi kişilerden oluşmaktadır. Ziyaretçilerin büyük kısmı günübirlik gezi amacıyla milli parkı tercih etmektedir (%65.6). Bu durum, ziyaretlerin çoğunlukla kısa süreli, günübirlik turizm faaliyetleri için yapıldığını göstermektedir. Ziyaretçilerin milli parkı en yaygın olarak tavsiye (%46.3) ve internet (%37.8) aracılığıyla tanıdıkları görülmektedir. Bu araştırma kapsamında televizyon/radyo (%7.4) ile gazete/dergi (%3.7) tanınırlığı sağlama noktasında daha az etkili araçlardır. Bulgulara göre sosyal medya ve kişisel tavsiyeler, milli parkın bilinirliğini artırmada önemli rol oynamaktadır.

Faktörlere İlişkin Betimleyici Bulgular

Araştırmada belirlenen ekolojik, rekreasyonel, yönetsel ve memnuniyet faktörlerine ilişkin ziyaretçilerin görüşleri betimleyici istatistiklerle değerlendirilmiştir. Buna göre faktörlere yönelik temel eğilimler ve öne çıkan bulgular aşağıdaki alt başlıklarda sunulmuştur.

Ekolojik Faktörler

Ziyaretçiler, Yedigöller Milli Parkı'nın doğal unsurlarının alanı ziyaret etmede belirleyici olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %97'si parkın flora çeşitliliğini, %57.7'si fauna çeşitliliğini önemli bulmuştur. Milli parkta bulunan göller (%95.5), gülen kayalar, şelale ve dilek çeşmesi gibi doğal öğeler (%83.7) ile anıt ağaç ve geyik üretim sahası gibi ekolojik unsurlar (%77.8) ziyaretçilerin tercihlerini belirleyen başlıca öğelerdir. Bu bulgular, milli parkın sahip olduğu biyolojik çeşitlilik ve peyzaj değerlerinin ekoturizm açısından yüksek çekicilik sunduğunu ortaya koymaktadır.

Rekreasyonel Faktörler

Ziyaretçilerin büyük bir kısmı, parkın ekoturizm faaliyetleri açısından yüksek bir potansiyele sahip olduğunu düşünmektedir. Özellikle dağ ve doğa yürüyüşü (%93.7), doğa fotoğrafçılığı (%92.6) ve kamp-karavan turizmi (%74.1) öne çıkan faaliyetlerdendir. Atlı doğa yürüyüşü (%41.8) ve bisiklet turları (%43.7) gibi faaliyetlerde potansiyel daha düşük görülmüş, sportif olta balıkçılığı konusunda ise katılımcıların %31.9'u kararsız kalmıştır. Milli parkın sahip olduğu zengin flora ve fauna, kuş gözlemciliği, botanik turizmi ve yaban hayatı gözlemciliği gibi faaliyetler açısından yüksek potansiyel sunmaktadır.

Yönetsel Faktörler

Ziyaretçiler, milli park yönetimi ve sunduğu hizmetleri genel olarak olumlu değerlendirmiştir. Özellikle doğa eğitimi veren kursların düzenlenmesi (%83.7), doğa müzesi oluşturulması (%81.8) ile yerel ürünlerin satılacağı ekolojik pazarın kurulmasına yönelik öneriler (%75.6) ziyaretçiler tarafından olumlu karşılanmış olup, milli park içerisinde ateş yakmanın yasak olması (%74.8) da doğru bir uygulama olarak değerlendirilmiştir. Katılımcıların yalnızca %45.6'sı, milli parkın ekoturizm destinasyonu olarak tanıtımının yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu durum milli parkta tanıtım çalışmalarının güçlendirilmesi gerektiğini işaret etmektedir.

Memnuniyet Faktörü

Ziyaretçilerin büyük çoğunluğu (%88.5) genel olarak park ziyaretlerinden memnundur. Ancak, ziyaretçilerin %33'ü milli parka ulaşım yollarının fiziki koşullarını yeterli bulmamış ve %17'si kararsız kalmıştır. Milli park içerisindeki ortak kullanım alanlarına yönelik fiziki koşullar (%54.8) ve çevre temizliği (%60.8) memnuniyet açısından orta seviyede değerlendirilmiştir. Milli park yönetimi ve personelin tutumları ise %69.2 oranında olumlu bulunmuştur. Bu bulgular, park deneyimlerinin genel anlamda olumlu olduğunu ancak bazı altyapı ve ulaşım iyileştirmelerinin ziyaretçi memnuniyetini artırabileceğini göstermektedir.

Güvenirlik, Geçerlilik ve Faktör Analizi Bulguları

Güvenirlik analizinde hesaplanan Cronbach alfa katsayısına bağlı olarak ölçeklerin güvenirliliği aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır (Alpar 2010).

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ olduğu durumda ölçek güvenilir değil,
$0.40 \leq \alpha < 0.60$ olduğu durumda ölçek güvenirliliği düşük,
$0.60 \leq \alpha < 0.80$ olduğu durumda ölçek oldukça güvenilir,
$0.80 \leq \alpha < 1.00$ olduğu durumda ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Ekolojik Faktöre İlişkin Güvenirlik, Geçerlilik ve Faktör Analizi Bulguları

Ankette ekolojik faktör kapsamında beş ifade yer almakta olup, katılımcılardan bu ifadeleri 5'li Likert Ölçeği üzerinde "kesinlikle katılıyorum" ile "kesinlikle katılmıyorum" aralığında değerlendirmeleri istenmiştir. İlgili ifadelerin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach Alpha güvenilirlik testi uygulanmıştır. Cronbach Alpha katsayısı 0.65 olarak belirlenmiş ve ölçeğin oldukça güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 2). Güvenilirlik analizinin ardından, yapı geçerliliğini test etmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda tek bir temel boyut tespit edilmiş ve bu boyut Ekolojik Faktör olarak adlandırılmıştır. Faktör analizinde hesaplanan KMO örneklem yeterlilik katsayısı 0.66 olup, 270 anketin faktör yapısını analiz etmek için yeterli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Bartlet testi sonuçları (p=0.00, p<0.05) boyutların yapısal olarak anlamlı olduğunu desteklemektedir.

Çizelge 2. Ekolojik faktöre ilişkin güvenilirlik & geçerlilik analizi sonuçları

Ekolojik faktör	Ortalama*	S. sapma	n	KMO	Cronbach alfa	Açıklanan varyans
Milli parkın sahip olduğu flora (doğal bitki örtüsü) bu alanı ziyaret etmede önemli bir etkendir.	4.74	0.61	270	0.66	0.65	%64.4
Milli parkın sahip olduğu fauna (hayvan çeşitliliği) bu alanı ziyaret etmede önemli bir etkendir.	3.63	1.17				
Milli park içerisinde bulunan doğal göller bu alanı ziyaret etmede önemli bir etkendir.	4.76	0.61				
Milli park içerisinde bulunan gülen kayalar, şelale, dilek çeşmesi gibi öğeler bu alanı ziyaret etmede önemli bir etkendir.	4.27	0.94				
Milli park içerisinde bulunan anıt ağaç, Pisagor ağacı, geyik üretim sahası gibi unsurlar alanın ekolojik açıdan belirleyici öğelerindendir.	4.11	0.98				
**1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum*						

Rekreasyonel Faktöre İlişkin Güvenirlik, Geçerlilik ve Faktör Analizi Bulguları

Ankette rekreasyonel faktör kapsamında on ifade yer almakta olup, katılımcılardan bu ifadeleri 5'li Likert Ölçeği üzerinde "çok yüksek" ile "çok düşük" aralığında değerlendirmeleri istenmiştir. Cronbach Alpha katsayısı 0.78 olarak belirlenmiş ve ölçeğin oldukça güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 3).

Güvenilirlik analizinin ardından, yapı geçerliliğini test etmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda tek bir temel boyut tespit edilmiş ve bu boyut Rekreasyonel Faktör olarak adlandırılmıştır. Faktör analizinde hesaplanan KMO örneklem yeterlilik katsayısı 0.81 olup, 270 anketin faktör yapısını analiz etmek için yeterli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Bartlet testi sonuçları (p=0.00, p<0.05) boyutların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu desteklemektedir.

Çizelge 3. Rekreasyonel faktöre ilişkin güvenilirlik & geçerlilik analizi sonuçları

Rekreasyonel faktör	Ortalama*	S. sapma	n	KMO	Cronbach alfa	Açıklanan varyans
Dağ ve doğa yürüyüşü	4.56	0.72	270	0.81	0.78	%48.1
Kamp ve karavan turizmi	3.94	1.14				
Doğa fotoğrafçılığı	4.54	0.72				
Yaban hayatı gözlemciliği	3.41	1.11				
Bisiklet turları	2.87	1.30				
Piknik	3.91	1.20				
Sportif olta balıkçılığı	3.07	1.27				
Kuş gözlemciliği	3.36	1.15				
Atlı doğa yürüyüşü	2.81	1.36				
Botanik turizmi	3.87	1.17				
**1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum*						

Yönetsel Faktöre İlişkin Güvenirlik, Geçerlilik ve Faktör Analizi Bulguları

Ankette yönetsel faktör kapsamında altı ifade yer almakta olup, katılımcılardan bu ifadeleri 5'li Likert Ölçeği üzerinde "kesinlikle katılıyorum" ile "kesinlikle katılmıyorum" aralığında değerlendirmeleri istenmiştir. Cronbach Alpha katsayısı 0.61 olarak belirlenmiş ve ölçeğin kabul edilebilir düzeyde güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 4). Güvenilirlik analizinin ardından, yapı geçerliliğini test etmek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Analizde tek bir boyut tespit edilmiş, Yönetsel Faktör olarak adlandırılmıştır. Faktör analizinde hesaplanan KMO örneklem yeterlilik katsayısı 0.58'dir. Elde edilen değer sınıra yakın olmakla birlikte, 270 anketin faktör yapısını incelemek için asgari düzeyde yeterli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Bartlett testi sonuçları ($p=0.00$, $p<0.05$) boyutların yapısal olarak anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Çizelge 4. Yönetsel faktöre ilişkin güvenilirlik & geçerlilik analizi sonuçları

Yönetsel faktör	Ortalama*	S. sapma	n	KMO	Cronbach alfa	Açıklanan varyans
Milli park içerisinde milli park yönetimi tarafından işletilen ve yerel üreticiler tarafından üretilen ürünlerin satıldığı bir ekolojik pazar kurulması faydalı olur.	3.98	1.37	270	0.58	0.61	%57.7
Milli park içerisinde farklı yaş gruplarına yönelik doğa eğitimi veren kursların düzenlenmesi faydalı olur.	4.23	1.08				
Milli park içerisinde milli parkta bulunan bitki ve hayvan türlerinin örneklerinin bulunduğu doğa müzesi oluşturulması faydalı olur.	4.24	1.11				
Milli park içerisinde ateş yakmanın yasak olması doğru bir uygulamadır.	4.14	1.31				
Milli parkın sahip olduğu canlı ve cansız kaynak değerleri yeterli düzeyde korunmaktadır.	3.74	1.04				
Milli parkın ekoturizm destinasyonu olarak tanıtımı yeterli düzeydedir.	3.31	1.19				
**1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum*						

Memnuniyet Faktörüne İlişkin Güvenirlik, Geçerlilik ve Faktör Analizi Bulguları

Ankette memnuniyet faktörüne ilişkin yedi ifade yer almakta olup, katılımcılardan bu ifadeleri 5'li Likert Ölçeği üzerinde "kesinlikle katılıyorum" ile "kesinlikle katılmıyorum" aralığında değerlendirmeleri istenmiştir. Cronbach Alpha katsayısı 0.78 olarak belirlenmiş ve ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 5).

Çizelge 5. Memnuniyet faktörüne ilişkin güvenilirlik & geçerlilik analizi sonuçları

Memnuniyet faktörü	Ortalama*	S. sapma	n	KMO	Cronbach alfa	Açıklanan varyans
Milli parka yapmış olduğum ziyaretten memnun kaldım.	4.40	0.91	270	0.78	0.78	%59.4
Milli parka ulaşımı sağlayan yolların fiziki koşulları yeterli düzeydedir.	3.22	1.39				
Milli parka ulaşımı sağlayan yollardaki uyarı ve bilgilendirme tabelaları yeterli düzeydedir.	3.38	1.26				
Milli park içerisinde bulunan uyarı ve bilgilendirme tabelaları yeterli düzeydedir.	3.72	1.12				
Milli parkın yönetimi ve görevli personellerin ziyaretçilere karşı tutum ve davranışları olumludur.	3.93	0.97				
Milli park içerisinde çevre temizliği yeterli düzeydedir.	3.59	1.25				
Milli park içerisinde ziyaretçilerin ortak kullanım alanlarına yönelik fiziki koşullar yeterli düzeydedir.	3.38	1.31				
**1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum*						

Güvenilirlik analizinin ardından, yapı geçerliliğini incelemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda tek bir temel boyut ortaya çıkmış ve bu boyut Memnuniyet Faktörü olarak adlandırılmıştır. Faktör analizinde hesaplanan KMO örneklem yeterlilik katsayısı 0.78 olup, 270 anketin faktör yapısını incelemek için yüksek düzeyde yeterli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Bartlett testi sonuçları ($p=0.00$, $p<0.05$), elde edilen boyutların yapısal olarak anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Faktörlere İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Regresyon analizinde ilk olarak anket verilerinin normal dağılım gösterme durumu incelenmiştir. Normallik test sonuçlarına göre, tüm faktörlere ilişkin veriler normal dağılım göstermektedir. Dolayısıyla regresyon analizine geçilmesi için gerekli varsayımlar sağlanmıştır.

Ekolojik Faktöre İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, ziyaretçi sayısı, ziyaret sayısı, çalışma durumları, milli park tanınırlığı ile ziyaret amaçlarının ekolojik faktör ile anlamlı bir ilişkisi yoktur.

Rekreasyonel Faktöre İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Analiz sonucunda katılımcıların yaşadıkları şehir, ziyaretçi sayısı, ziyaret sayısı ve ziyaret amaçları ile rekreasyonel faktör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$) (Çizelge 6).

Çizelge 6. Rekreasyonel faktöre ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t değeri	p değeri
Sabit (Constant)	4.507	0.373	–	12.099	0.000
Cinsiyet	0.005	0.080	0.004	0.065	0.948
Yaş	-0.023	0.039	-0.041	-0.585	0.559
Medeni durum	-0.066	0.098	-0.046	-0.665	0.506
Eğitim düzeyi	-0.058	0.044	-0.092	-1.312	0.191
Yaşadığınız şehir	0.004	0.002	0.126	2.083	**0.038**
Ziyaretçi sayısı	-0.049	0.014	-0.207	-3.372	**0.001**
Ziyaret sayısı	-0.111	0.055	-0.125	-2.012	**0.045**
Çalışma durumu	-0.047	0.032	-0.103	-1.488	0.138
Tanınırlık	0.022	0.049	0.028	0.451	0.653
Ziyaret amacı	-0.186	0.087	-0.133	-2.148	**0.033**

Milli park ziyaretçilerinin yaşadıkları şehir kategorisinde dağılımın homojen olmaması sebebiyle, rekreasyonel faktörlere yönelik farkların belirlenmesine bu değişken dahil edilmemiştir. Bu noktada farklılıkları belirlemek amacıyla, iki kategorik veri grubuna sahip olan "ziyaret amacı" değişkeni için bağımsız örneklem t testi; ikiden fazla kategorik veri grubuna sahip olan "ziyaretçi sayısı" ve "ziyaret sayısı" değişkenleri için ise ANOVA testi uygulanmıştır.

Ziyaret amacına ilişkin t testi: Bağımsız örneklem t testi, günübirlik gezi ve konaklama amacıyla gelen katılımcıların rekreasyonel faktör algılarındaki farklılıkları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Analiz sonucunda, günübirlik gelen ($\bar{X}=3.70$, $SS=0.65$) ve konaklama amacıyla gelen ($\bar{X}=3.51$, $SS=0.67$) katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.03$).

Ziyaret sayısına ilişkin ANOVA testi: Katılımcıların "ziyaretçi sayısı" değişkenine yönelik gruplar arasında örneklem sayılarının dengesiz olması sebebiyle bu değişken için Anova testi uygulanmamıştır. Buna karşılık, "ziyaret sayısı" değişkeni için yapılan ANOVA testi sonucunda rekreasyonel faktöre göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2.267)=3.555$,

p=0.03). Bu bulgu, milli parkı daha fazla ziyaret eden katılımcıların rekreasyonel faktörlere yönelik algılarının, daha az ziyaret eden katılımcılardan anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Post-hoc testi uygulanmıştır. Levene testi sonucuna göre dağılım homojendir ve gruplar arası fark çok fazla olmadığı için Gabriel testi seçilmiştir. Post hoc testi sonucuna göre, ziyaret sayısı açısından rekreasyonel faktörde fark yalnızca ilk defa ziyaret edenlerle üç ve daha fazla kez ziyaret edenler arasında anlamlıdır (p<0.05).

Yönetsel Faktöre İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Katılımcıların yaş, ziyaretçi sayısı, ziyaret sayısı ve ziyaret amaçları yönetsel faktör ile anlamlı bir ilişki göstermektedir (p<0.05) (Çizelge 7).

Çizelge 7. Yönetsel faktöre ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t değeri	p değeri
Sabit (Constant)	5.650	.376	-	15.032	.000
Cinsiyet	.010	.081	.007	.124	.901
Yaş	-.091	.040	-.165	-2.273	**.024**
Medeni durum	-.121	.099	-.080	-1.216	.225
Eğitim düzeyi	-.064	.044	-.098	-1.446	.149
Yaşadığınız şehir	-.001	.002	-.018	-.312	.756
Ziyaretçi sayısı	-.048	.015	-.194	-3.262	**.001**
Ziyaret sayısı	-.117	.055	-.127	-2.113	**.036**
Çalışma durumu	-.044	.032	-.091	-1.367	.173
Tanınırlık	-.028	.049	-.034	-.572	.568
Ziyaret amacı	-.397	.088	-.271	-4.534	**.000**

Milli park ziyaretçilerinin görüşleri arasındaki farklılıkları belirlemek için iki kategorik veri bulunan ziyaret amacına t testi, ikiden fazla kategorik veri bulunan yaş, ziyaretçi sayısı ve ziyaret sayısına ANOVA testi uygulanmıştır.

Yönetsel faktörde ziyaret amacına yönelik t testi: Yönetsel faktörde ziyaret amacına yönelik bağımsız örneklem t testi sonucunda, günübirlik gelenler (X=4.08, SS=0.59) ile konaklama amacıyla gelenler (X=3.68, SS=0.79) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (p=0.02).

Yönetsel faktörde yaşa yönelik ANOVA testi: Yönetsel faktörde yaşa yönelik ANOVA testi sonuçları, katılımcıların görüşlerinde yaş gruplarına göre anlamlı fark olduğunu göstermektedir (F(4.265)=3.402, p=0.01). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla post hoc testi uygulanmıştır. Levene testi sonucuna göre gruplar homojen dağılım göstermekte ve gruplar arasındaki fark fazla olmadığı için Gabriel testi tercih edilmiştir. Sonuçlara göre 18-29 yaş grubu ile 40-49 yaş grubu arasında ve 30-39 yaş grubu ile 40-49 yaş grubu arasında anlamlı fark bulunmaktadır (p<0.05).

Yönetsel faktörde ziyaretçi sayısına yönelik ANOVA testi: Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir (p=0.01; p<0.05). Ancak, ziyaretçi gruplarının homojen dağılım göstermemesi ve bazı gruplarda çok az sayıda katılımcı bulunması nedeniyle, gruplar arasındaki farklılıklar değerlendirmeye alınmamıştır.

Yönetsel faktörde ziyaret sayısına yönelik ANOVA testi: Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu görülmektedir (F(2.267)=5.715, p=0.04; p<0.05). Gruplar arasındaki farkın belirlenebilmesi için post hoc testi uygulanmıştır. Levene testi sonucuna göre dağılım homojen olduğu ve gruplar arasındaki fark çok az olduğu için Gabriel testi tercih edilmiştir. Buna göre milli parkı ilk defa ziyaret edenler ile üç ve daha fazla kez ziyaret edenler arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır (p<0.05).

Memnuniyet Faktörüne İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Milli park ziyaretçilerinin yaş, eğitim düzeyi, ziyaretçi sayısı ve ziyaret amacı ile memnuniyet faktörü arasında anlamlı bir ilişki vardır (p=0.01; p<0.05) (Çizelge 8).

Çizelge 8. Memnuniyet faktörüne ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t değeri	p değeri
Sabit (Constant)	5.440	.436	-	12.486	.000
Cinsiyet	.027	.094	.017	.291	.771
Yaş	-.094	.046	-.152	-2.039	**.042**
Medeni durum	-.108	.115	-.064	-.939	.349
Eğitim düzeyi	-.152	.051	-.207	-2.953	**.003**
Yaşadığınız şehir	-.001	.002	-.019	-.318	.751
Ziyaretçi sayısı	-.054	.017	-.196	-3.204	**.002**
Ziyaret sayısı	.106	.064	.102	1.644	.101
Çalışma durumu	-.030	.037	-.055	-.802	.423
Tanınırlık	-.069	.057	-.074	-1.201	.231
Ziyaret amacı	-.397	.101	-.241	-3.912	**.000**

Milli park ziyaretçilerinin görüşleri arasındaki farklılıkları belirlemek için, iki kategorik veri bulunan ziyaret amacına t testi, ikiden fazla kategorik veri bulunan yaş, eğitim düzeyi ve ziyaretçi sayısına ANOVA testi uygulanmıştır.

Memnuniyet faktöründe ziyaret amacına yönelik t testi: bağımsız örneklem t testi, günübirlik gezi ve konaklama yapmak için gelenlerin memnuniyet faktörüne yönelik farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda günübirlik gelen (X=3.77, SS=0.74) ve konaklama yapmak için gelen (X=3.46, SS=0.81) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p=0.02).

Memnuniyet faktöründe yaş, eğitim düzeyi ve ziyaretçi sayısına yönelik ANOVA testi: Katılımcıların görüşlerinde yaş (p=0.40), eğitim düzeyi (p=0.20) ve ziyaretçi sayısı (p=0.10) açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Bu durum, regresyon analizinde yaş değişkeni için p=0.04 değerinin eşik değer olan p<0.05'e yakın olmasından kaynaklanmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçları; (1) ziyaretçi profili, (2) faktör analizleri (ekolojik, rekreasyonel, yönetsel, memnuniyet) ile (3) fark analizleri ve ilişkiler olmak üzere üç ana konuya odaklanmaktadır. Yedigöller Milli Parkı, ziyaretçi profili bakımından farklı yaş gruplarına hitap etmektedir. Bununla birlikte, ziyaretçilerin çoğunluğunu 18-29 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır; bu durum, gençlerin doğal alanlara duyduğu ilginin yüksekliğiyle açıklanabilir. Ziyaretçilerin çoğu evlidir ve üniversite mezunudur. Ziyaretçiler yurtdışı dahil 45 farklı lokasyondan milli parkı ziyaret etmekte olup, ağırlıklı olarak İstanbul, Ankara ve İzmir'den gelmektedir. Ziyaretler çoğunlukla iki kişilik gruplar hâlinde gerçekleşmekte ve katılımcıların büyük bölümü alanı ilk kez ziyaret etmektedir.

Milli parkın ziyaret edilmesinde doğal unsurların varlığı önemli bir etkendir. Özellikle flora çeşitliliği ve göller, öne çıkan ekolojik faktörler arasında yer almaktadır. Rekreasyonel faaliyetler arasında öne çıkanlar dağ ve doğa yürüyüşü, doğa fotoğrafçılığı ile kamp-karavan turizmidir. Bu faaliyetler, milli parkın ziyaret edilmesinde etkili olan doğal unsurlarla, ziyaretçilerin deneyim ve beklentilerinin örtüştüğünü göstermektedir. Ancak ziyaretçilerin görüşleri, milli park yönetiminin ekoturizm potansiyelini tanıtma konusunda eksiklikler olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte ziyaretçilerin milli parkın yönetimi ile yönetimin sunmuş olduğu hizmetlere yönelik görüşleri çoğunlukla olumlu yöndedir. Memnuniyet açısından olumsuz görüşler milli parka ulaşım yollarının fiziki koşullar itibariyle yetersiz görülmesinden kaynaklıdır. Bunun yanında ortak alan kullanımı ile çevre temizliği açısından iyileştirmelerin yapılması yönünde beklentilerin olduğu ortaya çıkmıştır.

Ankette yer alan ekolojik, rekreasyonel, yönetsel ve memnuniyet boyutları, yapılan güvenilirlik ve geçerlik analizleri sonucunda yeterli düzeyde güvenilir ve geçerli bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları milli park ziyaretçilerinin deneyimlerini etkileyen bu dört boyutun hem güvenilir hem de geçerli bir şekilde ölçüldüğünü göstermektedir.

Bu araştırmada ekolojik faktörler tüm ziyaretçi grupları tarafından benzer şekilde algılanmakta ve demografik ya da ziyaret özelliklerine göre farklılık göstermemektedir. Ancak ziyaretçilerin yaşadıkları şehir, ziyaretçi sayısı, ziyaret sıklığı ve ziyaret amacı rekreasyonel faaliyetleri etkilemektedir. Bu durumda, farklı şehirlerden gelen veya farklı sıklıkla ziyaret eden kişilerin parkı deneyimleme şekilleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Milli parka günübirlik gelenler ile konaklamalı gelenlerin öncelikleri ve beklentileri aynı değildir. Günübirlik ziyaretçiler, yürüyüş ve doğa fotoğrafçılığı gibi aktiviteleri sınırlı süre içinde, daha planlı ve odaklanmış şekilde gerçekleştirirken; konaklamalı ziyaretçiler aynı aktiviteleri daha uzun süre, esnek bir şekilde ve birden fazla farklı faaliyeti deneyimleyerek yapmaktadır. Bunun yanında milli parkı ilk kez ziyaret edenler ile üç ve daha fazla ziyaret edenlerin alan ziyaretinden beklentileri birbirinden farklıdır. Milli parkı ilk kez ziyaret edenler, alanı keşfetme, doğayı gözlemleme ve farklı ekosistemleri deneyimleme amacıyla daha çok genel aktiviteleri tercih etmektedir. Öte yandan, üç veya daha fazla kez ziyaret edenler, parkı zaten tanıdıkları için belli aktiviteleri tekrar etme eğilimindedir. Bu durum, ziyaret sıklığının ziyaretçilerin tercih ettiği rekreasyonel aktivitelerin kapsamını etkilediğini göstermektedir.

Yönetsel faktörlerde farklılıklar, günübirlik ve konaklamalı gelen ziyaretçiler ile farklı yaş grupları arasındadır. Günübirlik ziyaretçiler yönetsel faktörlerden konaklamalı ziyaretçilere kıyasla daha yüksek memnuniyet duymaktadır. Günübirlik ziyaretçilerin yönetsel faktörlerden daha yüksek memnuniyet duyması, bu grubun parkı kısa süreli zaman geçirmesi ve deneyimlerini temel faaliyetlerde odaklamış olmalarından kaynaklanabilir. Konaklamalı ziyaretçiler ise daha uzun süreli ve çeşitli deneyimler aradıkları için aynı hizmetlerden daha düşük memnuniyet algılayabilirler. Yönetsel faktörler açısından yaş grupları arasında anlamlı farklar bulunmaktadır. Özellikle 40-49 yaş grubu ziyaretçilerin 18-29 ve 30-39 yaş gruplarına kıyasla yönetsel faktörleri algılama veya değerlendirme biçiminde farklılıklar bulunmaktadır. Bu faktör kapsamındaki ekolojik pazar, doğa eğitimi veren kurslar ve doğa müzesi gibi girişimler ile koruma faaliyetleri, çeşitli yasaklar ve milli parkın tanıtımının yeterliliği, yaş gruplarına göre farklı önem düzeyine sahiptir. Bu nedenle, yaş grupları arasında anlamlı fark gözlemlenmesi beklenen bir sonuçtur. Ziyaretçilerin yönetsel faktörlere yönelik algıları ziyaretçilerin eğitim seviyesinden bağımsız olup, bu ölçütte ziyaretçi görüşlerinde bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durum, yönetsel faktörlerin tüm ziyaretçiler için ortak öncelikler niteliğinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Anket verilerinin analizi ve saha çalışmaları kapsamında ziyaretçilerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, Yedigöller Milli Parkı'nın koruma ve kullanım dengesinin sürdürülebilirliğini sağlamaya ve ziyaretçi memnuniyetini artırmaya yönelik öneriler geliştirilmiştir. Anket sonuçları, saha gözlemleri ve ziyaretçi görüşlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- *Ulaşım ve Tabelalar*: Yol onarımları yapılmalı, yönlendirme ve bilgilendirici tabelalar artırılmalı ve düzenli bakımları sağlanmalıdır.
- *Ekoturizm Faaliyetleri*: Yaban hayatı gözlemciliği, kuş gözlemciliği ve botanik turizmi için altyapı ve olanak sağlanmalıdır.
- *Ekolojik Pazar ve Kırsal Kalkınma:* Milli parkta yerel ürünlerin satılacağı ekolojik pazar kurulması teşvik edilmelidir.
- *Eğitim ve Doğa Müzesi*: Farklı yaş grupları için doğa eğitimi kursları ve biyolojik çeşitliliği tanıtacak doğa müzesi oluşturulmalıdır.
- *Ziyaretçi Memnuniyetini Arttırma:* Ortak kullanım alanları iyileştirilmeli, temizlik ve hizmet standartları yükseltilmelidir. Ziyaretçilerin geri bildirimlerine dayalı olarak yönetsel uygulamalar ve bilgilendirme süreçleri sürekli güncellenmelidir.

- *Ziyaretçi Yönetimi*: Tur şirketleri ziyaretçileri küçük gruplar hâlinde getirmeli ve alana kota uygulanmalıdır. (Saha gözlemi ve ziyaretçi görüşleri)
- *Bilgilendirme:* Tur operatörleri ziyaretçilere alanı tanıtıcı broşürler sağlamalıdır. (Saha gözlemi ve ziyaretçi görüşleri)
- *Kamp ve Yeme-İçme İhtiyaçları*: Kamp alanlarında ortak mutfak alanları oluşturulmalı, özellikle bebekli ve çocuklu ailelerin ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. (Saha gözlemi ve ziyaretçi görüşleri)

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) birimi tarafından desteklenen "Yedigöller Milli Parkı'nın Ekoturizm Potansiyeli ile Milli Parkın Ziyaretçileri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi" başlıklı ve 2022.28.01.1578 numaralı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, saha çalışmaları, gerekli izin süreçleri ve veri paylaşımı konularındaki katkılarından dolayı Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne teşekkürlerimizi sunuyoruz.

KAYNAKLAR

Acquah E, Owusu DA, Nkrumah EE, Anane Agyei P, Asare R (2022) Sustainable ecotourism development and visitor satisfaction: the case of Bomfobiri Wildlife Sanctuary, Kumawu, Ghana. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 29(8):797-811. https://doi.org/10.1080/13504509.2022.2105412

Aksoy N, Koçer N, Özkan NG, Müderrisoğlu H, Eroğlu E (2023) Yedigöller Milli Parkı, Kargalı Gölcük ve Göksu Tabiat Parklarındaki doğal sucul bitki türlerine yönelik tehditlerin belirlenmesi. *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 9(2):41-55. https://doi.org/10.53516/ajfr.1301793

Alpar R (2010) Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik: Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle. Detay Yayıncılık. 1. Baskı. Ankara.

Beşkardeş V (2012) Yedigöller ve Yeşilöz Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları avı faunası üzerine araştırmalar. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 13: 28-34. https://izlik.org/JA25FZ52NB

Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F (2012) Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Pegem Yayıncılık. Ankara.

DKMPGM (2022) Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planı (2022-2041) (Kurumdan temin edilen belge).

DKMPGM (2025) Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü Haber. https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Haber/384/Koruna n-Alanlara-2024-Yilinda-Ziyaretci-Sayisinda-Rekor-Artis. Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2025.

Doğan G (2023) Yedİgöller Milli Parkı'nda yetişen vasküler bitkilerden izole edilen mikrofunguslar üzerine taksonomik bir çalışma. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Kırşehir.

Donici DS, Dumitras DE (2024) Nature-based tourism in national and natural parks in Europe: a systematic review. *Forests,* 15(4):588. https://doi.org/10.3390/f15040588

Eagles PF, McCool SF, Haynes CD (2002) Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management (No. 8), IUCN.

Ferguson MD, Giles G, Ferguson LA, Barcelona R, Evensen D, Barrows C, Leberman M (2022) Seeing the forest for the trees: a social-ecological systems approach to managing outdoor recreation visitation in parks and protected areas. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism,* 38: 100473. https://doi.org/10.1016/j.jort.2021.100473

Franceschinis C, Swait J, Vij A, Thiene M (2021) Determinants of recreational activities choice in protected areas. *Sustainability,* 14(1): 412. https://doi.org/10.3390/su14010412

Giles G (2021) Seeing the forest for the trees: a social-ecological approach to sustainably managing outdoor recreation visitation in parks and protected areas. University of New Hampshire Doctoral Thesis.

Göktaş LS, Kızılırmak İ (2017) Bolu Yedigöller Milli Parkı'nın glamping turizmi potansiyeli açısından değerlendirilmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi,* 1(4):43-51. https://doi.org/10.26677/tutad.2017.18

Jeong E, Lee T, Brown AD, Choi S, Son M (2021) Does a national park enhance the environment-friendliness of tourists as an ecotourism destination? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(16): 8321. https://doi.org/10.3390/ijerph18168321

Job H, Paesler F (2013) Links between nature-based tourism, protected areas, poverty alleviation and crises—the example of Wasini Island (Kenya). *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 1:18-28. https://doi.org/10.1016/j.jort.2013.04.004

Job H, Becken S, Lan B (2020) Protected Areas in a Neoliberal World and the Role of Tourism in Supporting Conservation and Sustainable Development: an Assessment of Strategic Planning, Zoning, Impact Monitoring, and Tourism Management at Natural World Heritage Sites. In Protected Areas, Sustainable Tourism and Neo-Liberal Governance Policies, pp:1-22, Routledge.

Jones TE, Apollo M, Bui HT (2021) Mountainous Protected Areas & Nature-Based Tourism in Asia. In Nature-Based Tourism in Asia's Mountainous Protected Areas: A Trans-Regional Review of Peaks and Parks, Cham: Springer International Publishing, pp:3-25.

Karanth KK, DeFries R (2011) Nature-based tourism in Indian protected areas: new challenges for park management. *Conservation Letters,* 4(2):137-149. https://doi.org/10.1111/j.1755-263X.2010.00154.x

Kaya S, Yılmaz FÇ, Taş ÖÖ, Müderrisoğlu H (2017) Korunan alanlarda rekreasyonel kısıtlayıcılar ile genel memnuniyet arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Yedigöller Milli Parkı Örneği. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi,* 13(2):20-31. https://izlik.org/JA22PZ84PE

Kement Ü, Bükey A (2020) Yeşil satın alma davranış teorisi kapsamında ekorekreasyon faaliyetlerine katılan bireylerin davranışlarının incelenmesi: Bolu Yedigöller örneği. *Tourism and Recreation,* 2(2):134-145. https://izlik.org/JA73ZE44XC

Mayer M (2014) Can nature-based tourism benefits compensate for the costs of national parks? A study of the Bavarian Forest National Park, Germany. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(4):561-583. https://doi.org/10.1080/09669582.2013.871020

Morais J, Castanho RA, Pinto-Gomes C, Santos P (2018) Characteristics of Iona National Park's visitors: Planning for ecotourism and sustainable development in Angola. *Cogent Social Sciences*, 4(1): 1490235. https://doi.org/10.1080/23311886.2018.1490235

Outdoor Foundation (2020) Outdoor Participation Report. Outdoor Industry Association. https://outdoorindustry.org/resource/2020-outdoor-participation-report/, Erişim Tarihi: 01.09.2025.

Schagner JP, Brander L, Maes J, Paracchini ML, Hartje V (2016) Mapping recreational visits and values of European National Parks by combining statistical modelling and unit value transfer. *Journal for Nature Conservation*, 31:71-84. https://doi.org/10.1016/j.jnc.2016.03.001

Silva S, Silva LF, Vieira A (2023) Protected areas and nature-based tourism: a 30-year bibliometric review. *Sustainability*, 15(15):11698. https://doi.org/10.3390/su151511698

Tarım ve Orman Bakanlığı (2025a) Milli Parklar. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı. https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar. Erişim Tarihi: 15.07.2025.

Tarım ve Orman Bakanlığı (2025b) Bolu-Yedigöller Milli Parkı. https://bolge9.tarimorman.gov.tr/Menu/54/Bolu-Yedigoller-Milli-Parki. Erişim Tarihi: 15.07.2025.

Tretiakova TN, Syromiatnikova YA, Brankov J, Radovanović MM (2021) Nature tourism in national parks: the visitors' perspective (a case study of the Zyuratkul NP, Russia. *Regional Research of Russia*, 11(4):667-679. https://doi.org/10.1134/S2079970521040225

Ural A, Kılıç İ (2021) Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.

Uzun S, Eroglu E, Sarginci M, Dönme AH, Cetin G, Muderrisoglu H (2022) Research on possible damage caused by recreational activities in Yedigöller National Park. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 19(6): 5409-5420. https://doi.org/10.1007/s13762-021-03501-0

Watson JE, Dudley N, Segan DB, Hockings M (2014) The performance and potential of protected areas. *Nature*, 515(7525):67-73. https://doi.org/10.1038/nature13947